

Journal op de zeereize van Holland naar O.-Indien door J.B. Dumont

Voorwoord

Voor ons onderzoek naar historisch materiaal voor de tentoonstelling over dagelijks leven in het Nederlands Indië van de 19e en 20e eeuw waren wij ook bij onze oud-voorzitter, de heer Offerhaus, die ons o.m. inzage gaf van een 'Journal' dat door zijn grootvader, JB Dumont, tijdens diens zeereis naar Ned. Indië in 1860 geschreven werd.

Hij maakte die reis per zeilschip als jong Officier van Gezondheid (23 jaar) en had daarbij de medische zorg over een detachement van 125 man koloniale troepen. Het verslag, begonnen als een journal, is in wezen meer een aan zijn ouders, broers en zusters gerichte brief, dan een dagboek, vooral wanneer Dumont er behoefte aan heeft juist bij hen zijn hart uit te storten als de spanning hem bijna teveel dreigt te worden. Het verslag heeft daardoor een sterk persoonlijk karakter; als tijdsbeeld echter leek het ons belangwekkend genoeg voor een publicatie, waartoe de heer Offerhaus gaarne zijn toestemming gaf.

Het journal is klein geschreven op 20 vellen papier van 23,5 cm. hoog bij 18,5 cm. breed. De spelling hebben we nagenoeg geheel gehandhaafd, er van uitgaande dat de schrijfwijze uit 1860 voor ons gemakkelijk genoeg te volgen is, zodat aan de authenticiteit geen afbreuk gedaan hoefde te worden. De in het journal onderstreepte woorden zijn hier cursief afgedrukt.

Jean Benjamin Dumont werd op 15 juni 1837 te Utrecht geboren. Hij doorliep daar de Latijnse School en studeerde vervolgens aan de Rijkskweekschool, voor Militairen in diezelfde plaats, zodat hij zich na zijn examen in 1858, Officier van Gezondheid 3de klasse kon noemen. Een korte tijd werkte hij als zodanig in Nijmegen en 's Hertogenbosch, tot hij in 1860 voor tien jaar dienst bij het leger in de Oost tekende.

De overtocht naar Indië maakte hij, tegelijkertijd in de functie van 'scheepsdoctor' met het schip de 'Elisabeth'. Behalve de normale vergoeding voor de dienst zou hij voor iedere soldaat die gezond en wel te Batavia aankwam, de premie van een 'drieguldetje', een muntstuk van drie gulden, ontvangen.

Uit het stamboek Officieren (nr. 653, p. 63) blijkt dat hij op 22 februari 1860 te Rotterdam geëmbareerd is. Het schip was een barkschip van de koopvaardij dat in 1848 met een capaciteit van 612 ton gebouwd was en dat tot 1861 toebehoorde aan de rederij C.W. van Dam & Co te Rotterdam.

Het schip dat, zoals dikwijls gebeurd, voor het vervoer van tropen gecharterd was, stond onder bevel van kapitein W.C. Veenstra. ¹⁾

1) H. Sweijts, 'Neerlands Vloot en Rederijen' (diverse jaargangen)

In de N.R.C. van 17-2-1860 staat de aankondiging van het vertrek van de 'Elisabeth', met daarbij de vermelding van het feit dat er een 'geëxamineerd scheepsdoctor' aan boord zal zijn.

Onderweg werd geen enkele haven aangedaan. Het was dus geen probleem om de ca. 150 opvarenden (125 soldaten, ca. 20 bemanningsleden en enkele passagiers) drie maanden lang in voldoende mate van eten en drinken te voorzien; zie hierover onder 21 mei. Over de kwaliteit van het drinkwater tegen het einde van de reis zullen we nu niet spreken!

Wat de route betreft zij opgemerkt dat, aangezien het Suezkanaal nog niet bestond, de zeilschepen de weg van de passaatwinden moesten volgen. Dit betekende dat men eerst Z. Westwaarts tot onder de kust van Brazilië koerste, en daarna pas Oostwaarts, om Kaap de Goede Hoop heen. Dat deze kaap vaak terecht de 'Stormkaap' werd genoemd, hebben de opvarenden van de 'Elisabeth' ondervonden.

Over het leven van Dumont na zijn aankomst in Batavia op 20 juni 1860, is dankzij het archief van de heer Offerhaus, erg veel bekend.

Zijn 1e standplaats als militair arts was op Borneo, daarna Semarang op Java en in Weltevreden in 1868. Inmiddels was hij, na het examen afgelegd te hebben, bevorderd tot Off. v. Gez. der 2e klasse.

Hij trouwde in augustus van datzelfde jaar met de dochter van de Resident van Kediri: Angelique Le Roux. Uit dit huwelijk zijn vijf kinderen groot geworden. Twee jaar later volgde zijn overplaatsing naar Timor en Onderhorigheden, dat hij spoedig moest verlaten om in Soerabaja behandeld te worden aan 'zwakte, lever- en miltopzetting'. Daarna woonde hij in Wonosolo en Keboemen en werd vervolgens bevorderd tot Off. v. Gez. der eerste klasse.

Voor het eerst na 12 jaar, ging hij in 1872/3 met verlof naar Nederland. Terug in Indië werd hij geplaatst bij de troepen in Atjeh. Een brief aan zijn vrouw Angélique van 24 januari 1873, over de val van Kraton, is bewaard gebleven. Nadat hij in 1878 eervol ontslag uit 's Landsdienst had gekregen, met de titel van Dirigerend Off. v. Gez. 2de klasse en een pensioen van f 1.600,- per jaar, werd hij toegelaten tot de geneeskundige praktijk en kocht hij het Gezondheidsétablissement 'Sindang Laya' bij Tjibodas. Hij was toen 40 jaar oud. Hier woonde en werkte hij met zijn vrouw en kinderen de, naar we nu weten, laatste jaren van zijn leven.

Een aquarel uit 1878 door G.F. Tydeman van het établissement en een bundel aantekeningen en foto's van Dumont's dochter Angelique, zijn in het bezit van de Stichting (geschonken door de heer Offerhaus). Het établissement is ook te vinden op een schilderij van Abraham Salm. ²⁾

Hij ging nogmaals met verlof naar Nederland in 1882.

Kort daarop, in 1883, is hij in het ziekenhuis van Soekaboemi overleden, 46 jaar oud. Zijn weduwe reisde daarna met twee kinderen naar Nederland en vestigde zich met de twee kinderen die al in Nederland waren, te Leiden.

(Noot @10: uit de dagboeken van zijn dochter van dochter Jetty Dumont blijkt dat ze eerst een paar jaar in Apeldoorn woonden en dan pas naar Leiden verkassen).

Eén van de kleinzons, zijn naamgenoot J.B. Dumont, heeft in 1973 het graf van zijn grootvader in Soekaboemi teruggevonden.

Dumont was in 1874 bij K.B. begiftigd met een 'Eervolle Vermelding' en met de Atjeh medaille in 1874 en '77.

M.P.W.

²⁾ v & a '68/69, pp. 40-41

J. de Loos-Haaxman, 'Verlaat Rapport Indië', afb. 77

Met dank aan Mevr. drs. E. Bos-Rietdijk voor het vinden van o.a. de N.R.C. advertentie